

STATUTUL FEMEII REFLECTAT ÎN TRADIȚIA TALMUDICĂ

Iolanda CONSTANTINESCU

yolanda.constant@yahoo.com

MOTTO: „*Casa este femeia*” (Talmudul)
„*Modernitatea nu exclude, ci presupune
tradiția, iar tradiționalitatea s-a conciliat perfect
cu modernitatea expresiei.*” (Z. Ornea)

ABSTRACT: Women in traditional Judaism have an important role determined by the Hebrew Bible, the Oral Law (The corpus of the rabbinic literature), by custom. The role is not determined by non-religious cultural factors. Women have qualities (binah) intuition, intelligence, understanding, have greater powers of discernment than men's. Since biblical times women have positions of respect. Deborah it was one of the Judges. From 55 prophets seven were women (biblical prophets).

Women's obligations and responsibilities are in some ways more important and different from men's.

Women position in halakhah (Jewish Law) are in many ways better than the position of women from other countries.

Femeia, în esența sa, corespunde intuiției, senzitivității. Bărbatul prin esența sa, se manifestă în exterior. Spiritul masculin este expus razelor solare, se află în bătaia vântului. Funcția ontologică feminină se înscrie siguranței spiritului masculin. Vocația ontologică masculină încearcă să domine orice spațiu. Menirea femeii nu implică „*cucerirea*”, ci trebuie să fie alături de o ființă căreia să-i ofere sprijin în depășirea solitudinii interioare.

Spiritul masculin este acela care acționează pe verticală și dorește să supună natura. Ulterior, femeia intervine...

Gândirea se străduiește să domine lumea. Ideile se manifestă în flux continuu. Sunt momente în care răgazul se impune, atunci intervine întoarcerea către sine. Se manifestă ca o apariție a locului în spațiu.

Întoarcerea către sine, în cazul lui Heidegger (1889–1976), este consecința unui gest ce construiește o arhitectură, proiectează un peisaj. Întoarcerea către sinele ființei pornește de la intimitatea casei (căminului). Există o parte exterioară ce poate fi supusă privirii oricărui trecător. Prezența feminină înobilează acest spațiu, cât și pe cel interior, astfel încât persoana care trece pragul observă că nu este nicio diferență. Femeia prin existența sa, afectivitatea, tandrețea, căldura se regăsește în spațiul locuit, *femeia fiind însăși locuirea...*

Femeia este aceea care face din grâu pâinea și din lână veșmântul. Logodnica, soția, mama sunt simbolul casei. Potrivit lui Levinas,¹ în casă „*totul se petrece, ca și cum femininul ar fi manifestarea originară, blândetea în sine, originea a tot ce este savoarea pământului.*”

Există o relație între femeie și hrană, bărbatul este hrănit de către femeie. Tradiția menționează diverse texte în care femeia manifestă o influență deosebită în tot ceea ce întreprinde bărbatul în spațiul locuit și în afara acestuia. În Gen. R.17:7, potrivit cu Midraș Raba, apare „*totul vine de la femeie; o femeie pioasă îl face pios pe bărbat; o femeie rea îl face rău pe bărbat.*”

Influența femeii este fundamentală, dar și bărbatul are dreptul la opțiune. Potrivit unor cercetări recente, Eva a adus cunoașterea în lume. Adam se disculpă când este certat de Creator și dă vina pe Eva „*Femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine, ea mi-a dat din pom și eu am mâncat.*” (Geneza 3.12)

Femeia readuce icoana primitivă ce învie imaginea arhetipală a mamei. Femeia este sfântă și pentru miraculoasa putere de a zămisli viața. Dumnezeu are acest atribut. Prin misterul nașterii sacralitatea se impune.

¹ Emmanuel Levinas (1906–1995) – filosof francez, născut la Kovno (Kaunas), în Lituania, într-un mediu evreiesc cultivat. Asistă la cursurile lui Husserl și Heidegger la Strasbourg (1923–1927) și la Freiburg (1928–1929). Unul dintre cei care promovează fenomenologia în Franța în lucrări ca „*Theorie de l'intuition dans Phenomenology de Husserl*” (1930). „*De l'existence a l'existant*” (1947), „*Decouvrant l'existence avec Husserl et Heidegger*” (1967). Se dedică studiilor talmudice și fenomenologice.

Omul a fost fascinat întotdeauna de sacru. Este o stare extatică, din care rezultă arta. Sintagma platoniciană „*το πάυτελος ου*”, „*ființă întru totul desăvârșită*”, implică aspirația eternă umană către transcendent. Omul este un spațiu de întâlnire dintre sacru și profan. Aspiră spre divinitate, tinde să-și depășească limitele. Rudolf Otto preciza că este Un Altul Total Diferit. Omul, ca și creatură, nu-l poate identifica pe Creator, deoarece este dincolo de posibilitățile sale de percepție. Prezența Acestuia este inefabilă, fascinează și înfricoșează în același timp. Omul a avut tentația permanentă de a-și depăși starea adamică și de a fi creator.

Aristotel definea Ființa ca fiind supremă deoarece are o valoare absolută și imposibil de cuprins. Rudolf Otto menționa acel Ganz Andere, specific unui fenomen, ce nu putea fi înțeles și căruia îi aplică conotația de sacru.

În cazul spațiului, sacrul a mediat relația dintre infinit și finit, în cazul timpului dintre etern și peren, iar în privința ideilor și formelor, dintre spirit și materie.

Există ipoteza că Dumnezeu a creat lumea din joacă și apoi a abandonat-o, aplicându-i-se în acest sens sintagma de Deus otiosus. În consecință, omul nu a știut ce atitudine să adopte. Inițial, s-a înfricoșat, ulterior, a încercat să-și construiască destinul. Au fost momente în care și-a înălțat ochii spre cer pentru a cere ajutor sau pentru a determina coordonatele sacrului, încercând să devină la rândul lui stăpân. Se încercau noi modalități de a accede la sacru nu numai în teologie, dar și în filosofie.

În momente de răscruce, situații de criză în care condiția umană era supusă degradării omul a încercat să acceseze sacrul prin intermediul artei, al culturii (diverse forme de exprimare, chiar și poezia). Era un aspect important care se impunea atracția către *illo tempore*, un fel de rai adamic, în care un loc important avea copilăria ce se desfășura într-un spațiu idilic rural și, nu în ultim rând, familia. Omul aflat în fața pericolului degradării, prăbușirii tindea să se înalțe și acest proces se putea face numai prin refugiul în sacru.

Artistul, poetul este „ales” de Dumnezeu, este investit cu har. Devine un *homo religiosus*. Creația sa este asemenea ritualului Facerii prin care se sanctifică și accede la „izvorul Ființei”. Devine un nou Adam, ipostază în care redobândește paradisul originar, și, în ultimă instanță, este nemuritor.

Filosofia a promovat cultura, acordând atenție arhetipului. Prezentul nu oferea o imagine clară și perspectivele nu erau luminoase. Cultura căuta un refugiu în care se putea proteja. Această dimensiune pendula între tradiție și modernitate.

Tradiționalismul avea ca punct de referință universul tematic, în care se regăseau peisajele și locurile natale, comuniunea cu satul copilăriei, de cele mai multe ori, idealizat, cu căminul în care femeia-mamă, soția își puna amprenta. Nu era deloc neglijat cultul strămoșilor, istoriei. Religia ocupa un loc important și folclorul prin tradițiile sale. Cei care apelau la mediul citadin traversau, de multe ori, sentimentele dezrădăcinării și inadapării.

Rolul unei case se definește în raport cu condiția umană, este începutul acesteia. Teritoriul privat, acel acasă este spațiul din care provine ființa umană își desfășoară activitatea în societate și tot acolo revine. În locuința respectivă, se găsesc anumite obiecte care se relaționează cu ocupanții acesteia, pot fi de natură materială și spirituală. Omul poate locui în acest spațiu exterior, dar și... Omul poate deveni un *axis mundi*, un loc de întâlnire dintre sacru și profan. Dumnezeu îi conferă creației sale independență. Omul funcționează într-un spațiu încărcat de mister, este un mod de manifestare a ființei în care *coincidentia oppositorum* îi revine, dar și conotația de *homo interrogator*, de unde izvorăsc atributele lui *homo symbolicus*.

În „*Cartea slavonă a lui Enoch*”, există un pasaj ce nu se poate localiza geografic sau istoric: „*Domnul Dumnezeu cu cele două mâini ale Lui a făcut omenirea: și după chipul Lui, mic și mare Domnul a creat. Cine insultă chipul unui om batjocorește chipul Domnului...*”²

Fețele divine corespund entităților umane masculin-feminină și, mai precis, termenilor *mic* și *mare*. Interpretarea apare în „*Zohar*”, „*Cartea splendorii*”, descrie Chipul Mic și Chipul Mare, Ze’ir și Arikh’Anppin.

Se pare ca unele idei din „*Zohar*” provin din surse mult mai vechi. În „*Enoch*”, pentru concepția unei polarități a divinului, mic și mare, întâlnim paralela celor două mâini ale Lui, pe cea a unei polarități umane, femeie și bărbat.

² Enoch – „*Cartea slavonă a lui Enoch*”, ed. tr. A. Vaillant, Institutul de Studii Slave, Paris, 1976.

Dumnezeu desparte masculinul de feminin. Această despărțire este caracteristică Bibliei și multor scrieri evreiești de mai târziu.

Adam și Eva sunt primul cuplu în paradis, dar și entități apostatice. Separarea are rol pozitiv impusă de Dumnezeu dintru început pentru ca femeia să-i ofere sprijin bărbatului. Idealul este *starea prezentă*, în care femeia se află, ca și bărbatul, într-o stare de bunăstare și există posibilitatea procreației.

Separarea componentelor femeiești de cele bărbatești nu este doar un eveniment pământesc, ce are loc în timp mitic, dar și un eveniment superior – despărțirea a două atribute divine ce au fost, inițial, unite, chiar dacă aveau calități diferite, caz ce se numește *coincidentia oppositorum*.

În Geneza 2,18: „*Domnul Dumnezeu a zis: Nu este bine ca omul să fie singur.*”

Să-I facem un ajutor pe potrivă lui.”

Septuaginta folosește pluralul „*să facem*”. În acest mod, pune pe același plan crearea bărbatului cu a femeii, în timp ce textul masoretic folosește singularul „*voi face*”.

Și mai departe:

(2:21) „*Atunci Dumnezeu l-a toropit pe Adam și l-a cufundat în somn. I-a luat o coastă și locul ei l-a umplut cu carne.*”

Omul își va desfășura activitatea într-o civilizație în care conștiința se va manifesta. Locuința a fost și va fi necesară pentru intimidare, retragerea dintr-o lume mai mult sau mai puțin agitată. Eul se va manifesta prin regăsirea echilibrului interior, prin refacerea energiei în spațiul intim. Dar cine își va pune amprenta în acest spațiu prin blândete, căldură și va face posibile condițiile reluării muncii, activității cotidiene a bărbatului? Femeia!

Un alt aspect demn de menționat care se manifestă în intimitatea căminului, locuinței în relația partenerială este plăcerea. Tema plăcerii, satisfacția sexuală sunt importante în cuplu, căsătorie. În urma procesului recurent de integrare dintre bărbat și femeie, în care sunt incluse și momentele de plăcere, niciunul dintre cei doi nu se transformă complet și nici nu se încorporează unul pe celălalt.

Femeia îl întâmpină pe bărbat, pentru ea este Celălalt, ca și femeia pentru bărbat. Femeia și bărbatul evoluează împreună din punct de vedere spiritual, se ajută și au posibilitatea de a transcende. Femeia este

prezența care se manifestă prin discreție, este ospitalitatea în persoană, este baza regăsirii, a locuirii casei.

Femeia înțelege mai mult decât pronunță bărbatul, comunică prin gesturi și atitudini, *este izvor al blândeții*, care se impune și conduce casa.

A locui este o revenire către „*pământul natal*”, un spațiu încărcat de sevă, în care de fiecare dată acel *eu* masculin este întâmpinat de un *tu* al femeii, a cărei prezență, chiar dacă pare eterică, senzuală, are o reală consistență și o forță tainică.

Omul trăiește sentimentul sacrului și, astfel, se refugiază din lumea profană și pare a fi într-un univers paralel. Sacrului îi corespund și alte caracteristici sublimul, grandiosul. Acestea converg către acel Cu Totul Altul atotștiutor, atotputernic și care are posibilitatea transcenderii condiției umane.

Creația divină s-a făcut prin rostire. Filaret al Moscovei nota:

„*Cuvântul lui Dumnezeu nu este asemenea cuvintelor omenești, care, odată ce ies de pe buze, se sfârșesc și se risipesc în aer*” efectul nu epuizează și nu diminuează cauza. Logosul rămâne persoană divină deplină, chiar dacă creația se face prin Sine.” Dumnezeu nu se epuizează în Creație.

„*lumea este plină de înțelesuri, pentru că poartă pecetea Cuvântului lui Dumnezeu.*”.

Femeia și transmiterea identității iudaice

Există o definiție a identității iudaice potrivit căreia aceasta se transmite prin mamă, prin naștere. Femeile au un rol important în privința educației copiilor, dar nu le revine responsabilitatea educării copiilor în spiritul iudaismului. Mișcările liberale au pus accentul pe educație care să devină criteriul fundamental în definirea iudaității.

În perioada biblică, apartenența la popor era pe linie paternală. Iudaitatea se transmitea prin intermediul tatălui, mama era străină. De cele mai multe ori, descendențele se menționau pe linie masculină. De pildă, Rebeca, cea de a doua matriarhă, era fiica lui Betuel. Acesta era „*feciorul Mîlcăi, soția lui Nahor, fratele lui Abraham*”. (Geneza 24,15) Despre partenera lui Betuel nu se menționează nimic, se pare că era păgână.

Abraham este considerat primul evreu. Potrivit tradiției, nu sunt evrei nici cumnata și nici fratele său³. În momentul în care se prezintă

³ Betuel – este nepotul lui Abraham și tatăl lui Laban.

Rebeca, vorbește despre tatăl.său (Geneza 24:24,47) și rudele din partea paternală, bunica și bunicul.

Iacob se căsătorește cu Rahel. Ea este prezentată exclusiv prin filiația paternală „*Când văzu Iacob pe Rahel, fratele lui Laban, fratele mamei sale.*” (Geneza 29,10) Sintagma vine în scopul sublinierii descendenței paterne „fratele mamei sale”. Rezultă că mama nu are o funcție atât de importantă, precum tatăl.

Ioșif primește ca soție din partea Faraonului pe „*Asnat, fiica lui Pontifera, preotul din On.*” (Geneza 41:45) Chiar dacă nu făcea parte din descendența ebreilor, copiii rezultați din căsătorie sunt menționați, Manase și Efraim. (Geneza 50:52)

Chiar și în perioada actuală, băieții au parte de binecuvântare în fiecare vineri seara „*pentru a fi asemenea lui Efraim și Manase.*” *Asnat era „fiica unuia dintre cei mai înalți demnitari ai regiunii, preotul marelui Templu național al Soarelui, la On sau la Heliopolis, la zece kilometri nord-est de orașul modern Cairo.*”⁴

Țipora este soția lui Moise, fiica preotului din Median. (Exod 2:16,21) Din această uniune rezultă doi fii, Gherșom și Eliezer. (Exod 2:22, 18:2–6; 1Cron. 23:15–17) Fiii ei sunt considerați evrei.

Samson solicită părinților săi o femeie filisteană. (Judecători 14:2) Regele Samson s-a căsătorit cu femeie străină.

Mama lui Roboam era amonită. Noama era numele ei. (1 Regi 14,21) Roboam devine moștenitorul tronului după moartea tatălui său.

Până în epoca lui Ezra, importantă era descendența paternă în definirea identității. Mulți bărbați din Biblie au făcut căsătorii mixte. Copiii rezultați din căsătorii se înscriau în entitatea culturală, națională și religioasă a poporului.

Începând cu Ezra și Neemia (458–443 î.e.n.), a fost publicat un decret, ce avea în vedere excluderea femeilor străine și a copiilor lor. În categoria „femeilor străine” intrau femeile descendente din cele șapte neamuri canaanene interzise în Tora, amonitele, moabitele și egiptencele.⁵ (Ezra 9:1; Neemia 13:27)

Începând cu Legislația Deuteronomului (7:3), erau interzise căsătoriile cu canaaeni, puteau conduce la idolatrie. Trebuia ca fetele,

⁴ James Hastings – „*Dictionnary of the Bible*”, p. 528b.

⁵ „În ceea ce vă privește, nu este un lucru nemaiauzit să comiteți această mare greșală, de a vă fi dovedit infideli față de Dumnezeuul nostru, căsătorindu-vă cu femeie străine.”

dar și băieții, să se încadreze în aceste reguli. În cazul în care unul dintre părinți nu era ebru, copii rezultați nu făceau parte din poporul respectiv. Legea nu a fost respectată, mărturie sunt exemplele biblice. Iudaitatea copilului se va defini de acum înainte după mamă (începând cu Ezra și Neemia). S-a făcut o trecere de la patrilinearitate la matrilinearitate. Apartenența la un statut social era în continuare corelată cu statutul tatălui de Cohen, Levi și Israel⁶.

În perioada postexilică, se remarcă dorința de a prezerva „puri-tatea” kehunei (sacerdoțului). Acesta s-a răspândit în întregul popor.

Există o carte foarte interesantă, cea a lui Rut moabita⁷, care contrazice cele de mai sus. Este recunoscută de poporul evreu, pare că se afla la originea descendenței regelui David și, ulterior, a lui Mesia. Spiritul cărții este în sensul primirii și asimilării femeilor străine în iudaism⁸.

În perioada Mișnei (M.Kid. 3:12), se continuă linia inițiată de Ezra și Neemia. Căsătoria dintre cei doi trebuie să fie validată. Copilul rezultat din căsătorie urmează statutul tatălui. Sacerdoțul confirmă validitatea patrilinearității. În cazul în care se încălca vreo prescripție, poziția îl urmează pe al celui care este *pagum* („exclus”, „decăzut”) și nu contează, dacă este mama sau tata.

În perioada talmudică, cele două principii vor funcționa simultan. „*Fiul tău, pe care l-ai avut de la o femeie israelită este numit fiul tău, dar fiul tău, pe care l-ai avut de la o păgână, nu e numit fiul tău.*”. (Kid. 68a) În Talmud apar și alte formulări: „*Descendența tatălui este recunoscută, cea a mamei nu este.*”. (BB 109b și Iev, 54b) Matrilinearitatea a rămas predominantă în legislație. (MT, Isurei bia 15:3,4; SA, EH 44:8)

Aceste prevederi veneau în sprijinul mamei. În situația unei uniuni ce nu îndeplinea normele, mama putea reveni cu copilul la popor. Principiile de care se prevalau erau *kehuna* (sacerdoțiu) și cel al purității poporului.

⁶ Tradiția în cazul poporului evreu menționează împărțirea în trei caste: preoții, care aveau ca sarcină oficierea în templu, leviții, îi însoțeau, și Israel, restul populației. Templul a fost dărâmat și împărțirea nu s-a menținut decât numai pentru înălțarea la Tora, dar și anumite prevederi referitoare la preoți. Se pare că în tendința liberală din iudaism aceste deosebiri nu mai există.

⁷ Chiar dacă era interdicția din Deuteronom 23:4.

⁸ Se pare că această carte este posteroară perioadei Judecătorilor (1200–1030 î.e.n.) și nu cum a fost prezentată în mod deliberat anterioară perioadei de mai sus.

În primele secole ale erei noastre, multe femei evreice au fost violate de romani.

S-a întâmplat în epoca dominației romane și a redactării Mișnei. Rabinii Mișnei știau că legislația biblică era intransigentă în privința copiilor nelegitimi *mamzerim*. Nu au considerat că o generație întregă a poporului evreu poate fi exclusă din comunitate, în primul rând, din compasiune (*rahmanut*). Aceștia sunt răspunzători pentru decizia ca identitatea iudaică să treacă prin mamă, întrucât mama era întotdeauna cunoscută. Aceasta funcționa în cazul căsătoriilor mixte, femeia cunoștea identitatea tatălui.

Cercetătorul Shaye Cohen se pronunță împotriva acestor ipoteze și propune alte două influențate de legea romană. Se pare că aceasta funcționa în același fel. Shaye⁹ are în vedere căsătoriile mixte și amestecul mai multor specii. (Levitic 19:19)¹⁰

Nu se poate preciza cu exactitate când a avut loc schimbarea către predominanța principiului matrilinearității. Sigur se știe că în perioada biblică principiul patrilinearității era în vigoare.

În prezent, în cadrul ortodox și în interiorul mișcării conservatoare este predominant principiul matrilinearității.

Consistoriul francez a elaborat în 1846 următoarele directive: „să se înceteze, cu prilejul căsătoriilor și înhumărilor, orice cercetare intolerantă în privința persoanelor, aceasta pe baza principiului că orice individ născut dintr-un tată israelit sau dintr-o mamă israelită și recunoscându-se el însuși ca israelit, trebuie considerat ca fiind membru al comunității noastre.”

Principiul matrilinearității funcționează simultan cu cel al patrilinearității în multe comunități liberale. Evreu este acela care are mama sau tatăl cu această origine și este educat în iudaism.

Pentru respectarea iudaității se impune un număr mare de restricții: ceremoniile de legământ pentru băieți și fete (*brit mila și brit leda*). Se face un angajament în public ca *bar/bar mițva* (majoratul religios). Sunt situații în care se afirmă iudaitatea în fața unui tribunal rabinic. După aceea se face *mikve* (baia rituală).

Rabinul André Zoui scria în 1962: „Iudaismul liberal admite calitatea de evreu prin filiația tatălui, în aceeași măsură ca și prin filiația

⁹ Shaye Cohen – „*The Origin of the Matrilineal Principle in Rabbinic Law*” *Iudaism*, iarna 1984, tradus de Rivon Krygier, “La Loi juive à l’aube du XXIe siècle”, p. 141–158.

¹⁰ M. Kilaim 8:4, referitor la amestecuri de țesături, grâne sau animale.

mamei, esențialul fiind ca cei doi părinți să-și exprime dorința de a-și crește și instrui copilul întru iudaism.”¹¹¹²

Conferința centrală a rabinilor liberali americani a avut cea de a 94-a convenție pe data de 15 martie 1983. Una dintre problemele abordate a fost aceea a descendenței paternale și a statutului copiilor rezultați din căsătorii mixte. S-au promulgat următoarele concluzii:

„Aceleași exigențe trebuie aplicate statutului unui copil dintr-o căsătorie mixtă, indiferent dacă este evreu mama sau tatăl său. Este motivul pentru care Conferința centrală a rabinilor americani (CCAR) declara că un copil dintr-un parinte evreu se află sub prezumția de a fi de descendență evreiască. Aceasta prezumție a statutului de evreu al progenerurii oricărei căsătorii mixte trebuie confirmată în timp util, prin acte publice și formale de identificare cu credința iudaică și poporul ei. Împlinirea acestor mițvot¹³ slujește la implicarea celor care iau parte la ele, atât părinți, cât și copii, în viața evreiască.”

Principiul patrilinearității a fost adoptat de mișcarea liberală engleză și conferința rabinică. Pe aceste locuri a fost practicat. „Iudaismul este transmis cultural și nu genetic. *Procesul transmiterii este un proces educațional în sensul cel mai larg, ceea ce se transmite face parte, nu numai din domeniul cunoașterii, ci și din cel al crezurilor și al valorilor, al atitudinilor și al idealurilor, în primul rând, în sensul identificării și al implicării.*”

Încă de pe muntele Sinai, s-a impus responsabilitatea în privința transmiterii iudaității. Aceasta se petrece succesiv de la o generație la cealaltă. Iudaitatea pare a fi o chestiune a măsurii în realitate, nu în lege.

„Definiția halahică¹⁴ tradițională a statutului de evreu nu este singura posibilă”.

¹¹ Rabinul André Zaoui – a studiat la Seminarul rabinic din Paris, rabin în perioada comunității liberale din strada Copernic, la Paris.

¹² André Zaoui – *“L’Enseignement liberal du judaisme”*.

¹³ mițvot = comandamente.

Mițva = „porunca” datorie religioasă poruncită de Tora. Talmudul o definește că are origine biblică (*de-oraita*), chiar dacă exista și mitvot de origine rabinică (*de-rabanam*). Potrivit lui Rav (începutul sec. al III-lea î.e.n.), scopul acestor mitvot era ca oamenii să devină mai buni. (Geneza R.44,1) Alții, pentru că omul să se supună necondiționat lui Dumnezeu. Maimonide aprecia că mitvoturile au fost date omului pentru binele lui, bunăstarea sufletului și trupului.

¹⁴ Halaha = jurisprudența rabinică. Constituie o ramură a literaturii rabinice ce elaborează norme religioase ale evreilor în relația cu aproapele lor, în cadrul relațiilor

Sunt posibile următoarele situații:

a) ambii părinți evrei, copiii sunt evrei, iudaitatea se transmite acestora;

b) ambii părinți neevrei, copiii lor sunt considerați neevrei. Se admite că iudaismul nu s-a transmis. Copiii vor deveni evrei doar prin convertire;

c) când unul dintre părinți este evreu, exista posibilitatea ca iudaismul să poată fi transmis. Chiar dacă mama sau tatăl sunt de apartenență evreiască, este posibil ca moștenitorul să fie educat ca un neevreu. În aceste condiții, poziția copilului este dependentă de unul sau de celălalt părinte. Se instalează dizarmonii între realitate și lege.

În privința principiului matrilinearității apar următoarele inconveniențe:

a) mama evreică și tatăl neevreu.¹⁵ Copilul poate fi crescut ca neevreu și este nedrept să fie considerat evreu. Chiar dacă primește educație evreiască, copilul este neevreu;

b) mama evreică considera că o căsătorie cu un bărbat de altă religie, nu o poate împiedica să creadă că și copiii ei vor fi considerați evrei. Însă, va trebui să depună efort, în scopul recunoașterii copiilor ca făcând parte din religia evreiască;

c) tatăl evreu și mama neevreică, tatăl va crede că niciodată copiii săi nu vor fi evrei decât cu condiția trecerii la iudaism. Convertirea la iudaism se va face în mometul în care vor fi adulți. Iudaismul ortodox nu permite convertirea minorilor. Practic, nu ar fi încurajat să-și educe copiii în iudaism.

În prezent, au loc multe căsătorii mixte, una la trei (în Regatul Unit). Important este ca și copiii rezultați să fie atrași de comunitatea evreiască.

Uniunea sinagogilor liberale și progresiste din Regatul Unit al Marii Britanii a prevăzut acest această dezvoltare. Educația a devenit un factor de bază în determinarea statutului copiilor din căsătoriile mixte.

interpersonale („între un om și vecin”) și de ordin ritual, față de Dumnezeu („între un om și Creatorul lui “). Ambele situații sunt importante. Halaha cuprinde toate aspectele comportamentului uman „nașterea”, „căsătoria”, „bucuriile și necazurile”, „agricultura și comerțul”, „etica și teologia”.

¹⁵ În acest sens, a fost o decizie din 1962 a Curții israeliene referitoare la Fratele Daniel care avea mama evreică, nu a fost considerat evreu; cf. “*Conversion of a Matrilineal Jew*”, Teshouvoth for the Nineties 5754,13.

Chiar dacă mama este neevreică și tatăl evreu, copilul este considerat evreu și nu are nevoie de convertire dacă a primit o educație evreiască.

Copilul provenit dintr-o mamă evreică și un tată ce nu aparține acestei religii este considerat neevreu, în cazul în care a fost crescut ca neevreu. Poate deveni evreu numai prin convertire.

Etapele prin care un copil provenit dintr-o căsătorie mixtă poate deveni evreu sunt următoarele:

a) în momentul nașterii nu se poate aprecia statutul copilului deoarece este incert, chiar îndoielnic (safek). Poate fi crescut sau nu ca evreu;

b) părinții sunt încurajați să-și crească copilul în spiritual evreiesc și să facă cu responsabilitate acest lucru;

c) copilul aflat sub îndrumarea părinților primește o educație evreiască, desăvârșită printr-o bar sau bat-mițva, mai precis, printr-o kabalt Tora (confirmațiune) la vârsta de aproximativ șaisprezece ani. Acum, copilul are statutul definitiv de evreu (vadai). Poate depune o cerere în urma căreia i se va elibera un certificat de către consiliul rabinic.

Identitatea evreiască este definită nu prin naștere, ci, în primul rând, prin educație, responsabili sunt mama și tatăl copilului. Mișcările liberale pun accent pe acest mod de abordare.

Femeia și relația cu bărbatul în societate

În Biblie, femeia vorbește cu bărbatul. Rolul femeii în viața publică este restrâns.

În Talmud, se accentuează distanța dintre femei și bărbați. Nu par a exista schimburi sociale și intelectuale.

Femeile constituiau un motiv de ispită și din cauza lor bărbații se puteau îndepărta de la studiu. În acest sens, au fost prevăzute numeroase reguli pentru ca femeile și bărbații să nu se întâlnească decât în anumite locuri în care nu puteau fi influențați. Comportamentele indecente erau nedorite. Legile privitoare la aceste aspecte sunt grupate sub denumirea de *ihud*. Termenul se definește prin „*uniune*”.

Se considera inoportună conversația unui bărbat cu femeii în public, începând cu soția: „Nu înmulți conversațiile cu femeile: cu femeia ta, spun înțelepții, cu atât mai mult cu femeia aproapei tale. De unde și axioma înțelepților: „*cel care stă prea mult de vorbă cu femeile,*

atrage asupra lui răul, neglijează studierea legii și va sfârși prin a ajunge în iad". (Avot 1"5)

Este bine ca bărbații să nu fie supuși unei tentații. (Ned 20b)

Unul dintre înțelepți, Samuel, refuza să transmită salutări unei femei. (Kid 70a) Un alt înțelept transmite salutări soției lui Rabi Nahman, Ialta. (Ber.24a)

În cazul lui Rabi Iose, se menționează că are dispute cu o matroană romană cu un statut deosebit (în literatura talmudică).

Cf. diverselor scrieri (M.Kid. 4:22), întâlnirile private dintre bărbați și femei sunt interzise dacă cei doi nu sunt căsătoriti, sau unul dintre soți cu membri apropiați ai familiei.

Femeile și bărbații trăiau separat în societatea respectivă și orice tip de întâlnire putea conduce la o transgresare de ordin sexual și trebuia evitată.

În consecință, femeile au fost înlăturate de la studiu și de la rugăciunea colectivă, în primul rând, datorită modului în care erau văzute de către bărbați.

Femeia și educația copiilor

Tatăl este persoana care are responsabilitatea copiilor și-și învață copiii Tora. Așa prevede halaha tradițională. Dacă fiica sa minoră se marită, el este singura persoană indicată să accepte.

Participarea mamei la educația copiilor în opinia înțelepților este diferită. Astfel, Talmudul menționează: „*R. Iose ben b. Hanina a spus în numele lui Reș Lakiș, pentru ca el să-l poată educa în spiritul îndeplinirii poruncilor. Dacă este așa, atunci de ce nu și o femeie? El este de părere că un bărbat trebuie să-și educe fiul în îndeplinirea legilor; dar o femeie nu trebuie să-și educe fiul în îndeplinirea legilor?*“ (Naz 28 b)

În sec. al XIII-lea, Rabenu Menahem Hameiri din Provence – Meiri aprecia că nu exista nicio deosebire între mamă și tată în educarea copiilor, în privința legilor.

Tatăl este persoana care trebuie să satisfacă nevoile personale ale copilului și este responsabil. (cf. MT, Iș 13:5; SA; EH 73:6–7)

Mama nu are nicio obligație legală de a procura cele necesare copiilor săi, chiar dacă are surse financiare. (Baer. Heitev, EH 71:1) Nu i se poate impune așa ceva decât după ce și-a asigurat nevoile proprii iar tatăl nu are mijloace.

În cazul în care are loc un divorț, mama, dacă dorește, se poate angaja să-și ia copii în întreținere. Are o singură obligație, îndatorirea femeii față de bărbat și să-și alăpteze copiii. (M.Ket. 5:5) În cazul în care are o servitoare pentru acest lucru, nu mai are nici această obligație.

Femeia trebuia să fie protejată în societatea respectivă și bărbatul era persoana care trebuia să-și întrețină familia.

În privința educării copiilor, mama, ca și tatăl, își puteau aduce aportul. În acest sens, Rabinul Iehoșua Neuwirth¹⁶ scria: „*Înțelepții noștri, fie-le binecuvântată amintirea, au impus în esența tatălui îndatorirea educării copiilor. (cf. Maghid Mișne. Iș 21:18) Cu toate acestea, anumite autorități susțin că și mama trebuie să participe la educația copilului.*”

Tatăl este cel care deține cunoașterea, pentru că studiaza Tora. Mama se poate implica opțional, numai anumite izvoare acceptă acest lucru.

Transmiterea este apanajul bărbaților și mai puțin al femeilor. Am definit principiul matrilinearității în transmiterea identității evreiești. Conform definiției ortodoxe și conservatoare a identității evreiești, evreul este copilul născut dintr-o mamă evreică. În iudaismul liberal, se regăsește aceasta definiție unilateral matrilineară. Transmiterea conținutului educației revine tatălui.

Se impune, totuși, egalitatea prezentă încă din textul biblic: „*Ascultă, fiul meu, învățătura tatălui tău și nu diprețui povețele mamei tale*”. (Proverbe 1:8)

Bibliografie:

- [1] Biblia sau Sfânta Scriptură, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002.
- [2] Auge Marc – „*Non lieux. Pour une anthropologie de la sur-modernité*”, Seuil, Paris.
- [3] Badiliță Cristian, Barbăneagră Paul – „*Mircea Eliade – Întâlnirea cu sacru*”, Editura Axa, Botoșani, 1997.
- [4] Blaga Lucian – „*Gândire magică și religie*”, Editura Albatros, București, 1996.
- [5] Brian Davis – „*Introducere în filosofia religiei*”, Editura Humanitas, București, 1997.
- [6] Călinescu George – „*Istoria literaturii române de la origini până în prezent*”, Editura Minerva, București, 1980.

¹⁶ *Semira Šabat Kehilhata* – Ierusalim, apendice privitor la educația copiilor, paragraf 5.

- [7] David Harvey – „*Condiția post modernității*”, Editura Amarcord, Timișoara, 1999.
- [8] Eliade Mircea – „*Sacrul și profanul*”, Editura Humanitas, București, 1972.
- [9] Eliade Mircea – „*Mitul eternei reîntoarceri*”, Editura Humanitas, București, 1991.
- [10] Eliade Mircea – „*Istoria credințelor și ideilor religioase*”, Editura Humanitas, București, 1991.
- [11] Eliade Mircea – „*Nostalgia originilor*”, Editura Humanitas, București, 1994.
- [12] Lovinescu Eugen – „*Istoria literaturii române contemporane*”, vol. I, II, III, Editura Minerva, București, 1981.
- [13] Otto Rudolf – „*Sacrul*”, Editura Dacia, Cluj, 1996.
- [14] Otto Rudolf – „*Despre numinos*”, Editura Dacia, Cluj, 1996.